

ŠTÁTNA ŠKOLSKÁ INŠPEKCIA

úsek inšpekčnej činnosti

Staré grunty 52, 841 04 Bratislava 4

Správa o kontrole zabezpečenia účasti žiakov na Testovaní 5-2017

Národný ústav certifikovaných meraní vzdelávania (NÚCEM) podal Štátnej školskej inšpekcii (ŠŠI) podnet na vykonanie kontroly v základných školách, v ktorých bola vyššia neúčast žiakov (50 % a viac ako 50 %) na externom celoslovenskom testovaní žiakov 5. ročníka. Testovanie žiakov sa uskutočňuje za účelom zisťovania úrovne výchovno-vzdelávacích výsledkov žiakov základných škôl v jednotlivých predmetoch. Termín testovania určuje Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu SR. Zistená vyššia neúčast žiakov z niektorých osobitne monitorovaných skupín mohla nepriaznivo ovplyvniť reliabilitu výsledkov externého testovania v rámci SR. Školy, v ktorých bola vyššia neúčast piatakov na testovaní, prišli o možnosť porovnať výchovno-vzdelávacie výsledky svojich žiakov v jednotlivých predmetoch s výsledkami ich rovesníkov v iných školách v rámci SR. Na základe podnetu bolo z celkového počtu 12 základných škôl vybratých 6, z nich 5 štátnych a 1 súkromná škola s vyučovacím jazykom slovenským¹.

Kontrola sa v školách cielene zamerala na organizačné zabezpečenie testovania a dodržiavanie pokynov pre školských koordinátorov, ktoré vypracoval NÚCEM. Relevantné informácie sa získavali realizovaním rozhovorov s riaditeľmi škôl alebo s ich zástupcami, s učiteľmi a s koordinátormi T5-2017. V triedach 5. ročníka boli administrované dotazníky a uskutočnili sa rozhovory so žiakmi. Dôležité údaje získavali školskí inšpektori aj analýzou príslušnej pedagogickej dokumentácie škôl i agendy triednych učiteľov.

Z údajov z *Protokolov o priebehu testovania žiakov 5. ročníka ZŠ T5-2017*, ktoré poskytol NÚCEM, vyplynulo, že v kontrolovaných školách z celkového počtu evidovaných piatakov (243) **nebolo prítomných na testovaní až 74 %** (180). Triedni učitelia mali v deň testovania informácie o dôvodoch absencie 56 žiakov (choroba, pobyt v reedukačnom zariadení, prestup na inú ZŠ, štúdium v zahraničí) a u ďalších 31 žiakov predpokladali záškoláctvo. V súkromnej základnej škole² sa T5-2017 nezúčastnilo 22 žiakov z dôvodu osobitného spôsobu plnenia školskej dochádzky. Žiaci sa vzdelávali v školách mimo územia SR – 2 v USA, 1 vo Veľkej Británii, 19 v Českej republike. Školskí inšpektori v monitorovaných školách kontrolou príslušných triednych kníh i predloženej agendy triednych učiteľov zistili, že zákonní zástupcovia neprítomných žiakov na T5-2017 dodatočne ospravedlnili rodinnými dôvodmi, chorobou, návštevou u lekára alebo dôvod neprítomnosti neudali. V dvoch subjektoch, v rozpore s ustanoveniami školských poriadkov, vymeškané hodiny žiakom bez potvrdenia od zákonného zástupcu ospravedlnili. V 5 z monitorovaných škôl³ zadali školskí inšpektori žiakom 5. ročníka dotazníky a zrealizovali s nimi rozhovory. Z celkového počtu evidovaných piatakov (218) bolo prítomných 149. V rozhovore so školskými inšpektormi žiaci prevažne potvrdili, že sa na vyučovacích hodinách slovenského jazyka a literatúry i matematiky na testovanie pripravovali. Učitelia im poskytli informácie o organizácii a o priebehu testovania. Tretina žiakov sa vyjadrila, že im bola poskytnutá informácia o možnej neúčasti na testovaní. V dotazníku uvádzali žiaci vo voľných odpovediach na otázku – *Prečo si sa nezúčastnil testovania* – prevažne dôvody: choroba, lekárske vyšetrenie, rodinné dôvody, lebo nám to povedal riaditeľ, lebo je to proti pravidlám, zo strachu z testovania, bol som v meste, mali sme riaditeľské voľno, nechcelo sa mi prísť, prišiel som neskoro do školy. Na otázku – *Povedal ti niekto, že nemusíš v deň testovania prísť do školy* – uviedlo 32 % respondentov odpoveď *ÁNO*. Konkrétne označili aj osobu riaditeľa

¹ ZŠ s MŠ, Riazanská 75, Bratislava; ZŠ, Ulica J. Stampayho 928/76, Gbelce; ZŠ s MŠ, Novozámocká 129, Nitra; SZŠ, Magurská 16, Banská Bystrica; ZŠ, Školská 389, Sačurov; ZŠ, I. Krasku 324/1, Trebišov

² SZŠ, Magurská 16, Banská Bystrica

³ Okrem SZŠ, Magurská 16, Banská Bystrica, kde sa školská inšpekcia fyzicky nevykonala.

školy, triednej učiteľky alebo iného učiteľa. V 3 subjektoch sa žiaci zhodli na vyjadrení, že ich rodičom nikto neposkytol informáciu o možnosti nezúčastniť sa testovania.

Zistenia z jednotlivých kontrolovaných škôl súvisiace s identifikáciou faktorov ovplyvňujúcich neúčast' žiakov na T5-2017

V SZŠ, *Magurská 16, Banská Bystrica* sa testovania nezúčastnilo **22** z celkového počtu 25 evidovaných žiakov 5. ročníka. Všetci neprítomní žiaci sa vzdelávali v školách mimo územia SR. Rozhodnutia riaditeľa školy o povolení vzdelávania žiakov v školách mimo územia SR boli vydané v rozpätí od septembra 2016 do septembra 2017. Podľa vyjadrenia povereného riaditeľa školy informácie o T5-2017 zákonným zástupcom žiakov poskytli, boli zaslané písomnou formou i zverejnené na nástenke. Škola prostredníctvom mailovej pošty informovala o T5-2017 aj zákonných zástupcov tých žiakov, ktorí sa vzdelávali mimo územia SR a pedagógovia tiež zisťovali, či majú záujem o účasť svojich detí na testovaní. Ani jeden z oslovených rodičov však záujem neprejavil.

V ZŠ s MŠ, *Riazanská 75, Bratislava* sa T5-2017 nezúčastnilo **11** žiakov z celkového počtu 14 evidovaných žiakov 5. ročníka. Riaditeľ školy nekonal v intenciách povinností vyplývajúcich z funkcie riadiaceho pedagogického zamestnanca školy a nezabezpečil účasť žiakov na T5-2017. Zákonným zástupcom poskytol prostredníctvom facebookovej a webovej stránky školy dokument *Výzva na protest proti Testovaniu 5* (výzva bola zverejnená na webovej stránke Spoločenstva učiteľov a priateľov slovenského jazyka a tiež na súkromnej facebookovej stránke riaditeľa školy) a na jeho podnet triedna učiteľka zaslala *Výzvu na protest proti Testovaniu 5* prostredníctvom emailovej pošty zákonným zástupcom žiakov 5. A triedy. Riaditeľ školy nabádal zákonných zástupcov žiakov 5. A triedy k tomu, aby sa ich deti nezúčastnili T5-2017, odporučil im uviesť nepravdivý dôvod neúčasti na testovaní. Tieto zistenia potvrdili vyjadrenia žiakov v rozhovore so školskými inšpektormi a odpovede v anonymnom dotazníku. Vymeškané hodiny boli všetkým žiakom, ktorí sa testovania nezúčastnili, ospravedlnené.

V ZŠ, *Ulica J. Stampayho 928/76, Gbelce* sa T5-2017 nezúčastnilo všetkých **19** žiakov 5. ročníka. Riaditeľka školy oboznámila na pedagogickej rade učiteľov s *Výzvou Spoločenstva učiteľov a priateľov slovenčiny na protest proti Testovaniu 5* a vyzvala ich, aby informáciu (nechať piatakov doma) rozširovali medzi rodičmi. Zo zápisnice z rodičovského združenia triedy 5. ročníka vyplynulo, že aj triedna učiteľka oboznámila zákonných zástupcov s *výzvou*. Zároveň ich ubezpečila, že sa nemusia obávať vyvedenia dôsledkov, ak v deň testovania nepošlú dieťa do školy. V dotazníku zadanom školskou inšpekciou uviedlo 15 piatakov zhodne informáciu triednej učiteľky, že nemusia prísť na testovanie. Vymeškané hodiny boli žiakom ospravedlnené aj bez dokladu podpísaného rodičmi.

V ZŠ, *Školská 389, Sačurov* sa T5-2017 nezúčastnilo **36** žiakov (**23** bez udania dôvodu a **1** žiak pre záškoláctvo) z celkového počtu 61 evidovaných piatakov. Riaditeľka školy v rozhovore uviedla, že oznam o testovaní zverejnili na webovom sídle školy, na facebooku a na nástenke vo vestibule školy. Žiacke knižky ako základný informačný prostriedok pre rodičov nevyužili. Nízka účasť žiakov z marginalizovaných rómskych komunít (MRK) na testovaní bola, podľa jej vyjadrení, spôsobená skutočnosťou, že rodičia piatakov nesprávne pochopili poskytnutie riaditeľského voľna v deň testovania žiakom vyšších ročníkov nižšieho stredného vzdelávania. Riaditeľka školy pripustila aj možnosti, že žiaci sa testovania nezúčastnili zámerne alebo mali z neho strach. Nijakú vedomosť o tom, že by niekto žiakom alebo zákonným zástupcom poskytol informáciu, aby sa T5-2017 nezúčastnili, nemala. Triedni učelia v rozhovore uviedli, že o externom testovaní zákonných zástupcov informovali na triednych aktívoch. Predložené zápisnice a prezenčné listiny z triednych aktívov však vyjadrenia triednych učiteľov nepotvrdili. Zistená výrazne nízka účasť rodičov na aktívoch predikovala aj ich nízku informovanosť o T5-2017. V dotazníku zadanom 48 žiakom v 4 triedach 5. ročníka na otázky – *Vedeli ste že bude T5-2017 a Poskytni vám učelia dostatok informácií o testovaní* – odpovedalo 10 žiakov NIE, čo je každý piaty žiak. Informáciu, že sa testovania nemusia zúčastniť, sa dozvedelo 13 žiakov od triedneho učiteľa

alebo iného pedagóga. Voľné odpovede žiakov na otázku – *Prečo niektorí spolužiaci v deň testovania neprišli do školy* – sa týkali zdravotných problémov, poskytnutia riaditeľského voľna, strachu z testovania alebo neboli čitateľné. Triedni učitelia v deň testovania neúčast' 36 žiakov do triednych elektronických kníh nezaznamenali. Svoje konanie zdôvodňovali tým, že im to elektronický systém dochádzky v deň poskytnutia riaditeľského voľna neumožňoval. Školskí inšpektori počas realizácie rozhovoru so žiakmi 5. C a 5. D triedy a počas administrovania dotazníka zistili viacero negatívnych skutočností. Žiaci pochádzajúci z MRK sa nedokázali orientovať v čase, nedokázali sa zrozumiteľne vyjadriť k danej téme, ich komunikácia v slovenskom jazyku i čitateľské zručnosti mali nízku úroveň. Nedokázali samostatne pracovať, medzi sebou rozprávali nárečím alebo rómskym jazykom, viacerí sa vzájomne radili a označovali pri jednotlivých položkách v dotazníku rovnaké odpovede. Školskí inšpektori museli žiakom objasňovať význam jednotlivých slov a otázky predčítali. K výrazne závažným negatívnym zisteniam v tejto ZŠ patrila aj skutočnosť, že v 13 zriadených triedach sa vzdelávali iba žiaci z MRK. Vedúci pedagogickí zamestnanci školy pri zriaďovaní paralelných tried 1., 2., 3., 5. a 6. ročníka neprihliadali na pomerné zastúpenie žiakov z MRK a žiakov z majority. Takáto organizácia vyučovania vykazovala znaky segregácie a bola v rozpore s princípmi výchovy a vzdelávania školského zákona.

V ZŠ s MŠ *Novozámocká 129, Nitra* sa testovania nezúčastnilo 7 žiakov z celkového počtu 14 evidovaných piatakov. V školách mimo územia SR sa vzdelávali 2 žiaci. Medzi podnety, ktoré viedli žiakov z MRK k neúčasti na T5-2017 alebo ich zákonných zástupcov k rozhodnutiu neposlať svoje dieťa v deň testovania do školy, patrila najmä obava z neúspechu. Zástupkyňa riaditeľa školy konštatovala, že informácie a harmonogram T5-2017 boli prístupné na nástenke v 5. ročníku a vo vstupných priestoroch školy. Zákonných zástupcov žiakov informoval o testovaní aj asistent učiteľa. Podľa vyjadrenia zástupkyne riaditeľa i triedneho učiteľa nebola rodičom poskytnutá žiadna informácia o tom, že sa ich deti nemusia testovania zúčastniť. Triedny učiteľ v riadenom rozhovore vysokú absenciu žiakov v deň testovania vysvetľoval záškoláctvom a pripustil aj možnosť, že sa rodičia dozvedeli o nepovinnnej účasti na testovaní z médií. Neprítomnosť žiakov nebola v príslušnej triednej knihe 5. ročníka zaznamenaná. Triedni učiteľ nepredložil školskej inšpekcii na kontrolu doklad o ospravedlnení absencie žiaka podpísaný jeho zákonnými zástupcami. Vymeškané hodiny žiakom ospravedlnil. V rozhovore so školskými inšpektormi potvrdili všetci piatáci zhodne, že im nikto neposkytol informáciu, aby v deň testovania neprišli do školy. Za dôvod neprítomnosti ostatných žiakov označili obavu z testovania.

V ZŠ, *I. Krasku 324/1, Trebišov* sa testovania nezúčastnilo 74 žiakov z celkového počtu 111 piatakov. Riaditeľ školy v rozhovore uviedol, že vyučujúci predmetov matematika a slovenský jazyk a literatúra pripravovali žiakov 5. ročníka na T5-2017. O testovaní informovali rodičov prostredníctvom oznamov na nástenkách v priestoroch školy či webovom sídle, pri osobných stretnutiach s rodičmi (predvolania do školy, konzultácie). Účasť žiakov malo podporiť aj informovanie zákonných zástupcov o jeho realizácii na triednych aktívoch, čo dokumentovali i predložené zápisnice zo zasadnutí. Prostredníctvom žiackej knižky však rodičov neinformovali. Vysokú neúčast' piatakov na testovaní vysvetľoval riaditeľ školy skutočnosťou, že 2 žiakom, ktorí prišli do školy po začiatku administrácie testov z matematiky, neumožnil vstúpiť do testovacej miestnosti, aby nenarušili priebeh testovania. Ďalej argumentoval tým, že v termíne realizácie T5 boli zákonným zástupcom žiakov, z ktorých je prevažná väčšina nezamestnaných, vyplácané sociálne dávky, deti boli s rodičmi na rodinných nákupoch alebo navštívili lekára. Riaditeľ školy tiež uviedol, že zákonní zástupcovia mohli informáciu o nepovinnnej účasti žiakov na testovaní získať aj z verejnoprávnych médií, ktoré ju prezentovali. Triedne učiteľky a školská koordinátorka v riadenom rozhovore potvrdili vyjadrenia riaditeľa školy. Asistenti učiteľov vykonali ráno v deň konania T5-2017 osobné návštevy v rodinách žiakov 5. ročníka a motivovali ich, aby sa testovania zúčastnili. V rozhovore so školskými inšpektormi 56 prítomných žiakov odpovedalo na otázku – *Povedal ti niekto, aby si sa nezúčastnil testovania* – záporne.

V dotazníku uviedlo odpoveď NIE 52 žiakov, 4 odpovedali ÁNO, ale neuviedli, kto im túto informáciu poskytol. Triedni učitelia 17 žiakom vymeškané hodiny neospravedlnili. Ostatní žiaci predložili ospravedlnenie – doklad od lekára, zákonného zástupcu. Túto skutočnosť potvrdila i kontrola triednych kníh, žiackych knižiek a predložených ospravedlnení.

Závery

Zistenia z inšpekcií potvrdili, že školskí koordinátori a riaditelia **6** kontrolovaných škôl **formálne organizáciu T5-2017 zabezpečili**. Zákonným zástupcom žiakov poskytli informácie o realizácii T5-2017 najmä na informačných nástenkách. Oznam o T5-2017 sa nachádzal tiež na webových stránkach škôl spolu s odkazom na internetovú stránku NÚCEM. Medzi informácie poskytnuté zákonným zástupcom patrila aj medializovaná *Výzva na protest proti Testovaniu 5*, ktorú vypracovalo Spoločenstvo učiteľov a priateľov slovenského jazyka.

ŠŠI na základe získaných faktov o podnetoch, ktoré viedli zákonných zástupcov žiakov k rozhodnutiu neposlať svoje dieťa v deň testovania do školy, konštatovala, že **v 2 ZŠ boli rodičia jednoznačne a preukázateľne nabádaní riaditeľmi škôl k ignorovaniu T5-2017**. V týchto prípadoch hlavná školská inšpektorka zvažuje podať návrh na odvolanie riaditeľov škôl.

V ďalších 3 ZŠ, ktoré vzdelávali žiakov z MRK, sa pri identifikovaní podnetov nepotvrdilo, že pedagogickí zamestnanci škôl cielene nabádali rodičov, aby neposlali svoje deti na testovanie. Pri svojom rozhodnutí mohli byť niektorí zákonní zástupcovia ovplyvnení medializovanou informáciou o nepovinnnej účasti žiakov na testovaní. V 2 subjektoch významným podnetom k takémuto konaniu žiakov bol aj strach z testovania, obava z nedostatočných vedomostí či nezaujím žiakov. V ďalšej škole spôsobila vysokú neúčast' zhoda termínu realizácie testovania s termínom vyplácania sociálnych dávok nezamestnaným zákonným zástupcom žiakov. Vo všetkých monitorovaných školách odhalila kontrola neetické konanie pedagógov súvisiace s akceptovaním uvedenia nepravdivého dôvodu na doklade o ospravedlnení vymeškaných hodín žiaka a tiež súvisiace s nabádaním zákonných zástupcov k uvedeniu nepravdivého dôvodu na ospravedlnení, pričom s takýmto konaním pedagógov i rodičov boli uzrozmnení aj žiaci. *K závažným negatívnym zisteniam patrila skutočnosť, že v jednej z kontrolovaných škôl boli zriadené aj triedy len s rómskymi žiakmi. Pri zriaďovaní tried nebolo akceptované pomerné zastúpenie žiakov z majority a z MRK, čo je v rozpore s princípmi výchovy a vzdelávania stanovenými v školskom zákone.*

Štátna školská inšpekcia podľa závažnosti zistených nedostatkov a porušení všeobecne záväzných právnych a interných predpisov uplatnila voči vedúcim pedagogickým zamestnancom kontrolovaných subjektov odporúčania, uložila opatrenia a uložila povinnosť prijať konkrétne opatrenia na ich odstránenie.